

№ 03 (692)
Студзень 2018 года

Краязнаўчая газета

Выдаецца з красавіка 2003 года

bfk.by

У нумары:

Традыцыі: калядны баль і вясчоркі – *стар. 2*

Асобы: Язэп Стаброўскі і Адам Кіркор – *стар. 3 і 4*

«Берагіня»: рэкамендацыі па правядзенні фестывалю – *стар. 5–6*

На фота Пятра ТАРАНДЫ: зімовы перадыварчы мотарабег у г. Баранавічы (50-я гады XX ст.)

На тым тыдні...

✓ 19 студзеня ў Галерэі TUT.BY у Мінску адкрылася выстаўка «Правінцыя. Архіў фатографа Пятра Таранды. 1950 – 1960-я гады». П. Таранда – фатограф-аматар, які пакінуў пасля сябе багаты і далёка не аматарскі архіў. Нарадзіўся ў 1921 г. у вёсцы Зарытава на

браўся да Вязьмы. Добраахвотнікам пайшоў на фронт, працаваў у Сталінградзе на расчыстцы горада, будаваў чыгунку ў Свядлоўскай вобласці. Пасля вайны ўсё жыццё працаваў на швейнай фабрыцы ў Баранавічах.

Фатографавачь пачаў у 1950-х гг., але займаўся гэ-

моманты з жыцця Баранавічаў і ваколіцаў у пасляваенны час.

✓ 25 студзеня ў Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа ў рамках музейнага праекта «Літаратурны чацвер» адбылася сустрэча з паэтам, пісьменнікам, публіцыстам, журналістам Навумам Гальпяровічам.

Сёлета Навум Якаўлевіч адзначае сваё 70-годдзе і ўжо 13 гадоў з'яўляецца дырэктарам міжнароднага радыё «Беларусь», стварае радыёпраекты «Шпрыхі», «Беларусь ад А да Я», праграму «Зямля, што дадзена нам лёсам». Адным з папулярных застаецца радыёблог «Роздум» на Першым нацыянальным канале Беларускага радыё, а таксама тэлевізійны праект «Дыялог пра мову», дзе Н. Гальпяровіч выступаў у якасці вядучага.

Н. Гальпяровіч выдаў больш за дзесяць кніг, яго творы перакладаліся на польскую, балгарскую, румынскую, рускую, англійскую і іншыя мовы. На яго вершы напісалі песні кампазітары Эдуард Зарышкі, Уладзімір Буд-

нік, Валерый Іваноў, Алег Елісеенкаў, Алег Сямёнаў і інш.

✓ 25 студзеня ў Нацыянальным гістарычным музеі быў прадстаўлены адзін з найбольш знакавых набыткаў мінулага года – камплект памятных манетаў серыі «Шлях Скарыны». Яны прысвечаны 500-годдзю беларускага кнігадрукавання і выпускаліся ў абарачэнне Нацыянальным банкам Рэспублікі Беларусь цягам 2015 – 2017 гг.

Маштаб асобы Францыска Скарыны і яго асветнага дзейнасці настолькі значны ў айчыннай гісторыі, што Нацыянальны банк не мог не адгукнуцца на гэтую падзею. На памятных манетах серыі прадстаўлены шэсць гарадоў: Полацк, Кракаў, Падуя, Венецыя, Прага, Вільня – яны адыгралі вялікую ролю ў жыцці і дзейнасці Скарыны, звязанай з яго перакладам і друкаваннем Бібліі.

Апроч таго на манетах адлюстраваны і сама Кніга кніг у мастацкай і тэкставай інтэрпрэтацыі Скарыны: паказаная прыгажосць шрыфтоў выдання, разнастайнасць гравюраў, вытанчанасць дэкору... Нават дзіўна, як шмат інфармацыі можа змясціць невялікая паверхня манеты.

Манеты юбілейнай серыі чаканіліся на Літоўскім манетным двары прафесіяналамі найвышэйшай кваліфікацыі. Выкарыстаная імі тэхналогія

аксідавання – амаль што ручная: кожная манета нясе адбітак унікальнасці.

Нумізматычны камплект, выстаўлены ў музейнай экспазіцыі, – дар Нацыянальнага банка Рэспублікі Беларусь Нацыянальнаму гістарычнаму музею.

✓ 26 студзеня ў Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы пры ўдзеле Нацыянальнага музея Аўстраліі адкрылася выстаўка «Yiwarra Kuju – маршрут Квінгэ: мастацтва абарыгенаў пустыні Заходняй Аўстраліі». Гэта своеасаблівы працяг традыцый народнай дыпламатыі ў Беларусі. Выстаўка прымеркаваная да святкавання Дня Аўстраліі – нацыянальнага свята, што ўпершыню было афіцыйна адзначанае 26 студзеня 1818 г.

Ініцыятар стварэння асветніцкага праекта – творчае аб'яднанне FORM. Цягам чатырох гадоў мастакі, майстры народных традыцый, захавальнікі культурнай спадчыны абарыгенаў і дзеячы кінематографа, якія належаць да карэнных народаў Заходняй Аўстраліі, працавалі на пленэрах у аўстралійскім бушы.

Пад час працы выстаўкі дэманструюцца аўстралійскія фільмы «Зямля Чарлі» і «Заўтра будзе новы дзень» пра жыццё абарыгенаў.

Пётр Таранда

Ляхавіччыне. Вучыўся ў яўрэя-краўца, потым скончыў у Баранавічах курсы і стаў гмінным інструктарам па радыёфікацыі, пазней працаваў у паравозным дэпо. 22 чэрня 1941 г. вывез з-пад бамбёжкі эшалон з людзьмі і дакументамі чыгункі, да-

тым нядоўга, бо ў 1960-х гг. пачаў страчваць зрок. Усяго ў архіве фатографа каля тысячы негатываў, на выстаўцы прадстаўлена 70 яго працаў: партрэты рабочых швейнай фабрыкі, родных і сяброў, дзеці на вуліцы, вулічныя дэманстрацыі і дні нараджэння,

Пяць музаў на калядным балі

12 студзеня ў Карэлічах прайшоў дзіцячы калядны бал. Маленькія прынцэсы і кавалеры ў гэты дзень на час акунуліся ў атмасферу сапраўднага балю XIX стагоддзя. І апынуліся на вяршыні этыкету, добрых манераў, сярод вялікай разнастайнасці пышных сукенак, музыкі і танцаў.

У госці на калядны бал завіталі пяць музаў. Галоўная з іх Арцця, муза мастацтва, былі таксама Тэрпсіхора – муза

танца, Мельпамена – муза тэатра, Карын – муза чароўных уяўленняў і Арыядна – муза прыгодаў.

Арцця адкрыла для гасцей чароўны свет танца, музыкі, тэатра і незвычайнага уяўлення. Маленькія прынцы і прынцэсы адправіліся ў незвычайную вандроўку. Пад час яе музыка і танцы, тэатр і прыгоды захапілі іх, сталі галоўнымі на мерапрыемстве. Тэрпсіхора разам з Чараўніцамі танца – харэографамі – навучала паланэзу, мазурцы, кантрдансу. Мельпамена дапамагла адкрыць дзівосны свет батлеечнага тэатра. Кожны з прысутных мог уявіць сябе героем спектакля, дзе дабро заўсёды перамагае зло. Карын з гасцямі балю наведла краіну мыльных бурбалак, дзе даролья і дзеці акунуліся ў свет дзівосных каляровых вялікіх і маленькіх бурбалак, дзе адчулі сябе чараўнікамі, змаглі ад душы павесяліцца і пабачыць мыльнае відовішча. Арыядна ж выправілася з дзецьмі ў таямнічы свет загадак, гульні і пошуку калядных падарункаў.

Аксана БАСЮК,
загадчык аддзела метадычнай
працы Карэліцкага РЦКІНТ

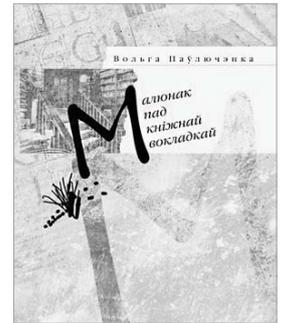

Малюнкi пад кніжнай вокладкай

Напрыканцы снежня мінулага года ў галерэі «Універсітат культуры» ў Мінску адбылася сустрэча з журналістам, рэдактарам, паэтам і педагогам Вольгай Паўлючэнка (Норынай).

Вольга Міхайлаўна нарадзілася ў 1965 г. у Мінску. Скончыла Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт у 1987 г. Аўтар кніг «Пока на свеце есь сирень» (2009), «Городская трава» (2011), «С поправкой на время» (2017). Творы таксама выдаліся ў калектыўных зборніках «Вярнёмся, как в апреле птицы», «Пакуль б'ецца сэрца...», «Калі цвіла чаромха», «Последняя женщина дона Хуана». Сябра Беларускага саюза журналістаў, Саюза пісьменнікаў Беларусі. Жыве і працуе ў Мінску.

Пад час сустрэчы спн. Вольга прэзентавала сваю кнігу «Малюнак пад кніжнай вокладкай», выдданую ў 2016 г. Гэта серыя інтэрв'ю В. Паўлючэнка з беларускімі кніжнымі графікамі. Наклад выдання 50 асоб-

нікаў, яно адрасаванае мастацтвазнаўцам, настаўнікам і ўсім, хто цікавіцца беларускай культурай. Аўтар прывясціла кнігу памяці сваіх бацькоў Міхаіла Васільевіча і Алены Васільеўны Норыных.

Перад прысутнымі выступілі Вольга Крупянкова, Алена Вашчанка, Ірына Мацкевіч, Яна Явіч, Аляксей Дзямідовіч.
Аляксей ШАЛАХОУСКІ

Цягам двух тыдняў супрацоўнікі клубных устаноў культуры Касцюковіцкага раёна ладзілі калядныя вячоркі паводле старадаўніх народных традыцый.

Абрадавыя дзеянні адбываліся не толькі ў дамах культуры і клубах – супрацоўнікі завіталі яшчэ і ў суседнія хаты і кватэры. Традыцыйныя калядныя персанажы – Баба і Дзед, Каза, Мядзведзь, цыганы, скамарохі – не проста павесялілі людзей. Згадалі і галоўныя святочныя звычай: выканалі абрадавыя песні, запісаныя пад час экспедыцыяў па зборы фальклорных твораў у мясцовых носьбітаў. Калядоўшчыкі зладзілі абрад варажбы. Самае ж асноўнае – пажаданні шчодрым гаспадарам. Лічыцца, што ўсе калядныя зычэнні абавязкова здзейсяцца – вядома, калі гаспадары не пашкадуюць прысмакаў, каб адарыць калядоўшчыкаў.

У апошні дзень калядак, 18 студзеня, калядоўшчыкі з раёнага Цэнтра культуры падарылі святочны настрой удзельнікам клуба ветэранаў «Полымя» і работнікам швейнага цэха. Спачатку нечакана завіталі на пасяджэнне клуба, дзе разгарнулася каляднае гуляне. Потым пад звонкі гармоні накіраваліся ў швейны цэх. Майстрыхі змаглі не толькі трохі адпачыць, але і акунуцца ў атмасферу сапраўднай народнай веселосці.

Наталія ДРОБЫШАВА,
намеснік дырэктара Цэнтралізаванай
клубнай сістэмы Касцюковіцкага раёна

Нашы спачуванні

24 студзеня на 54-м годзе жыцця раптоўна пайшоў з жыцця дызайнер, графік, фатаграф, паэт, перакладчык і публіцыст Міхал АНЕМПАДЫСТАЎ. Працаваў у жанрах ужыткавай графікі, ілюстрацыі, плаката, фатаграфіі. Удзельнічаў у калектыўных і персанальных выстаўках у Беларусі і за мяжой. З 1997 г. – сябра Беларускага саюза дызайнераў. Распрацаваў дызайн вядомых лагатыпаў: беларускай грамадска-культурнай кампаніі «Будзьма беларусамі!», беларускага рок-фестывалю «Басовішча-2007» і «Басовішча-2008», інш. Стварыў серыю анімаваных паштовак «Будзьма з беларускімі святамі», а таксама іншыя серыі. Пачынаючы з 1990-х гг. М. Анемпадыстаў быў адным з актыўных стваральнікаў беларускай рок-пазіі (песні на яго беларусамовныя вершы выконваюць гурты «Новае Неба», «N.R.M.», «IQ48», спявачка Кася Камоцкая). Аўтар перакладаў тэкстаў польскіх музычных гуртоў «Brigada Kryzus», «Republika», «Chlorus z placu bronі», «Perfekt», а таксама Марка Грэхуты на беларускую мову.

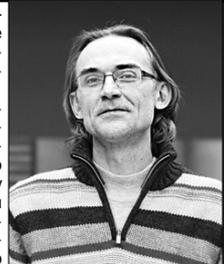
Найбольш вядомай працаю стала стварэнне супольнага музычнага праекта «Народны альбом», які выйшаў у 1997 г. і паводле музычнай прэміі «Рок-каранация» стаў «альбомам года». Песні з яго на вершы М. Анемпадыстава «Простыя словы», «Край ты, мой край», «Мат-

ка Боска Вастрабрамска», «Я дажало не пан» і сёння папулярныя, сталі сапраўды народнымі.

З 2006 г. М. Анемпадыстаў мэтанакіравана рабіў шмат фотаздымкаў Мінска, бо хацеў зафіксаваць у фатаграфіях сучасны Мінск, архітэктура і дызайн якога, на яго думку, з вялікай хуткасцю змяняюцца ў горшы бок. Хацеў зрабіць выстаўку сваіх фатаграфіяў горада і напісаць пра яго кнігу. А таксама працягну час цікавіўся колерам у гісторыі і культуры Беларусі, летась выдаў кнігу «Колеры Беларусі» (аб тым, як выкарыстоўваўся той ці іншы колер у традыцыйнай культуры нашай краіны).

У 2006 г. зазначыў: «Час ідзе вельмі хутка, і кожны момант непаўторны. І кожны момант трэба не толькі пражыць, а пражыць і асэнсаваць яго каштоўнасць».

ГА «Беларускі фонд культуры» і «Краязнаўчая газета» смуткуюць з прычыны смерці Міхала Уладзіміравіча АНЕМПАДЫСТАВА і выказваюць шырыя спачуванні родным і бліzkім нябожчыка, усім аматарам яго творчасці.

Язэп Стаброўскі і слонімскае Стаброўскія

Леанід Богдан, Леанарда Рэўкоўская і Яўген Іваноў на магіле Стаброўскіх у Орлавічах, 2 лістапада 2016 г.

У лістападзе 2016 года разам са слонімскай скульптарам Леанідам Богданам, мастаком Яўгенам Івановым, грамадскай актывісткай са Слоніма Леанардай Рэўкоўскай я наведваў могілкі ў вёсцы Орлавічы Слонімскага раёна. Для гэтага была нагода.

2 лістапада – дзень нараджэння заснавальніка Слонімскага краязнаўчага музея, археолага, гісторыка, вайскоўца, калекцыянера, аднаго з самых знакамітых слонімкаў XX стагоддзя Язэпа (Юсіфа Юсіфавіча) Стаброўскага (1870 – 1968).

На могілках у Орлавічах знаходзяцца магілы Стаброўскіх. Ім пастаўлены крыжы з шылдачкамі, а сабе Я. Стаброўскі надмагільны помнік з каменя выбіў яшчэ пры жыцці, бо ведаў, што ніхто яму помніка не паставіць. Так і адбылося. У Орлавічах быў маёнтак Я. Стаброўскага, а вакол – яго ўласная зямля, больш за 120 гектараў. 65 гектараў ён падараваў жыхарам Орлавічаў. А сам ма-

ёнтак Стаброўскіх у гады Другой сусветнай вайны спалілі партызаны. У агні згарэлі карціны мастакоў, старая мэбля, каштоўныя гістарычныя дакументы, пісьмы, бібліятэка і ўсё, што сабралі Стаброўскія за шмат дзясяткаў гадоў. Згарэў і кабінет Язэпа Язэпавіча. Пра ўсё гэта мы і размаўлялі ў Орлавічах пад час нашай паездкі. У той дзень мы спланавалі на бліжэйшыя гады добраўпарадкаваць магілы Стаброўскіх і пакласці ім надмагільныя пліты.

Хто мог тады прадбачыць ці ўявіць, што для Л. Богдана паездка ў Орлавічы будзе апошняй у жыцці? Ніхто і ніколі (Леанід Богдан і яго жонка былі забітыя ў красавіку 2017 года. – «КГ»). Там, у Орлавічах, Леанід фатаграфавалі шылдачкі на крыжах, дзе па-польску былі напісаныя імёны, прозвішчы, даты жыцця тых Стаброўскіх, якія знайшлі свой апошні спачын на орлаўскім пагосце. Мы прыбравалі магілы, запалілі лампадкі, а Леанід, глядзячы

на драўляныя крыжы, маўчаў. Ён глыбока аб нечым думаў, а потым сказаў: «Нельга, каб былі такія магілы Стаброўскіх. Іх трэба ўпарадкаваць і паставіць сучасныя помнікі. Я зраблю іх праекты, а пасля будзем усе разам думаць пра помнікі. Ды і дарога суды павінна быць вартая, дарога да Стаброўскіх». Мы ўсе пагадзіліся з Л. Богданам.

Калі ён вярнуўся ў Слонім, выбіў па-польску на шылдачцы прозвішчы Стаброўскіх. І гэтую шылдачку перадаў у Слонімскае краязнаўчае музей імя Я. Стаброўскага.

У 2017 годзе, калі адзначаўся тыздзень культуры на Слонімсчыне, супрацоўнікі музея вырашылі прымацаваць польскамоўную шылду Л. Богдана на вялікім каменным чатырох'ярусным помніку на магіле Стаброўскіх. Не ведаю толькі, ці пасуе гэта шылдачка сёння да помніка? Але няхай будзе памяццю пра Леаніда Богдана і пра тых Стаброўскіх, якія ляжаць пад помнікам. Магчыма, з часам на могілках у Орлавічах з'явіцца сапраўдны надмагільны манумент па-беларуску ўсім Стаброўскім, якія заслужваюць светлай памяці слонімкаў. Дарэчы, гэты каменны помнік Язэп Стаброўскі вырабляў разам з мясцовым жыхаром Піліпам Курыловічам. Часалі яго амаль тры гады. Пра гэта мне гадоў дваццаць пяць таму казала жонка П. Курыловіча Кузьмінчына (так яе ўсе называлі).

Крыж Язэпу Стаброўскаму

Каталіцкія ўрачыстасці, святы і іншыя даты

- 1 студзеня Святой Багародзіцы Марыі
- 6 студзеня Аб'яўленне Пана
- 7 студзеня Хрост Пана
- 2 лютага Ахвяраванне Пана
- 11 лютага Найсвяцейшай Панны Марыі з Люрда
- 14 лютага Папялец
- 16 сакавіка У Мінска-Магілёўскай архідыяцэзіі: гадавіна пасвячэння катэдральнага касцёла (Мінск) Святога Юзафа, абранніка Найсвяцейшай панны Марыі
- 19 сакавіка Пальмовая нядзеля
- 25 сакавіка Вялікі чацвер
- 29 сакавіка Вялікая пятніца
- 30 сакавіка Вялікая субота
- 31 сакавіка Вялікдзень
- 1 красавіка Божай Міласэрнасці
- 8 красавіка Звеставанне Пана
- 9 красавіка Унебаўзшэсце Пана
- 10 мая Спасланне Духу Святога
- 20 мая Пана нашага Езуса Хрыста, Найвышэйшага і Вечнага Святара
- 24 мая Найсвяцейшай Тройцы
- 27 мая Найсвяцейшага Цела і Крыві Хрыста
- 31 мая Найсвяцейшага Сэрца Езуса
- 8 чэрвеня Нараджэнне Святога Яна Хрысціцеля
- 24 чэрвеня Святых Пятра і Паўла, апосталаў
- 29 чэрвеня Найсвяцейшай Панны Марыі Будслаўскай, апякункі Мінска-Магілёўскай архідыяцэзіі
- 2 ліпеня Найсвяцейшай Панны Марыі з гары Кармэль
- 16 ліпеня Перамяненне Пана
- 6 жніўня Унебаўзшэсце Найсвяцейшай Панны Марыі
- 15 жніўня Найсвяцейшай Панны Марыі Каралевы
- 22 жніўня Нараджэнне Найсвяцейшай Панны Марыі
- 8 верасня Найсвяцейшага Імя Марыі
- 12 верасня Узвышэнне Святога Крыжа
- 14 верасня Найсвяцейшай Панны Марыі Балеснай
- 15 верасня Святых арханёлаў
- 29 верасня Усіх Святых
- 1 лістапада Успамін усіх памерлых вернікаў
- 2 лістапада Найсвяцейшай Панны Марыі Міласэрнасці
- 16 лістапада Ахвяраванне Найсвяцейшай Панны Марыі Хрыста, Валадара Сусвету
- 21 лістапада 1-я нядзеля Адвэнту
- 25 лістапада Беззаганнага Зачацця Найсвяцейшай Панны Марыі
- 2 снежня Нараджэнне Пана
- 8 снежня Святой Сям'і
- 25 снежня
- 30 снежня

Фота Алеся САЧАНКІ

Касцёл Нараджэння Найсвяцейшай Панны Марыі ў в. Трабы Іўеўскага раёна

(Паводле гісторыка-краязнаўчага электроннага выдання «Слонімскае край», № 10/2017)

Сяргей ЧЫПРЫН
Фота аўтара

і дзі, падзеі, зобы

Стандартныя даведнікі і адрас-календары А. Кіркора як крыніца нацыянальнага гонару

200 гадоў таму ў вёсцы Слівіна Мсціслаўскага павета Магілёўскай губерні (цяпер Манаствыршынскі раён Смаленскай вобласці) у сям'і Карла (Карала) Кіркора і Тэклі з Валадковічаў нарадзіўся сын – Адам Ганоры КІРКОР. Ён з часам стаў вядомы як беларускі гісторык, этнограф, археолаг, публіцыст, выдавец.

Згодна з дадзенымі бібліографа польскай літаратуры Казіміра Уладзіслава Вуйціцкага, нарадзіўся А. Кірко 21 студзеня 1818 г., адпаведна ж надпісу на надгробку – у 1819 г. Ахрышчаны (запіс у метрычнай кнізе) 18 студзеня 1819 г.

У 1832 – 1834 гг. вучыўся ў Магілёўскай гімназіі, экстарнам скончыў у 1838 г. Віленскую гімназію. Паступіў на службу ў Віленскую казённую палату, дзе працаваў да 1864 г. Адначасова займаўся літаратурнай і навуковай працай. Дэбютаваў у друку апавяданнямі «Смерць поэта», «Прут» і артыкулам «Остаткі языческих обрядов в Белоруссии» (зборнік «Опыты в русской словесности воспитанников гимназий белорусского учебного округа»; Вільня, 1839). У 1849 г. стаў членам Віленскага статыстычна-

га камітэта, у 1850 – 1854 гг. рэдагаваў «Памятные книжки Виленской губернии». Праводзіў актыўныя археалагічныя раскопкі ў Беларусі і Літве, даследаваў блізу тысячы курганоў.

Матэрыялы, сабраныя ў 1840 – 1850-я гг. А. Кіркорам, склалі дзве часткі 3-га тома выдання «Живописная Россия» («Літоўскае Палессе» і «Беларускае Палессе», 1882). Выданне знаёміла з культурнымі каштоўнасцямі і нацыянальнымі адметнасцямі Беларусі і Літвы, гісторыяй, мовай, міфалогіяй і літаратурай краю. Пры ўсіх цензурных і ідэалагічных абмежаваннях трэба

адзначыць далікатнасць аўтараў і рэдактараў у супярэчлівых пытаннях, цікавасць і павагу да чужых звычаяў і культуры.

Нездарма 3-і том трапіў пад жорсткія напады з боку славянафілаў. Былі незадаволеныя выданнем і польскія інтэлектуальныя колы. «Мабыць, я нікому не дагаджу – ні палякам, ні

«Вяртанне з палявання на мядзведзя»

збіралася мясцовая інтэлігенцыя, паэты, музыканты, навукоўцы, супрацоўнікі «Віленскага вясніка».

У 1863 г. быў прыцягнуты да следства ў сувязі з удзелам у паўстанні яго жонкі А. Малейскай, на варшаўскай кватэры якой хаваўся кіраўнік паўстанцкага ўрада Рамуальд Траўгут. Кірко страціў магчымасць працаваць у Вільні і пераехаў у Пецярбург, потым

у Кракаў (на той час у складзе Аўстра-Венгерскай імперыі), дзе выдаваў літаратурна-навуковы альманах «Na dziś» і «TeKa Krakowska». З 1873 г. – член Акадэміі ведаў у Кракаве. Памёр у 1886 г. у Кракаве, дзе і пахаваны.

У 1993 г. выдавецтва «Беларуская энцыклапедыя» ажыццявіла рэпрэнтнае перавыданне трэцяга тома «Живописной России».

Навуковец Таццяна Валодзіна ў адным з артыкулаў адзначала:

«Для Кіркора «Літва» не зводзілася да тэрыторыі, гэтая паняцце набыло характар каштоўнасці, якая надала сэнс усяму жыццю. У 1861 г. ён пісаў каханай жанчыне: «Я – літвін, ніколі не знішчыць ува мне гэтага пачуцця. Я люблю сваю радзіму з усім натхненнем юнака, з усім самаадрачэннем мужа». Але паняцце «літвін» для Кіркора мела зусім асаблівы сэнс, яно адражывалася ад значэння «этнічны літовец» (у польскай мове – *litwin*) і ў той жа час не зводзілася да састарэлага значэння гэтага слова, якое ўжывалася ў XVI – XVII стст. Тады, у часы позняга Сярэднявечча, літвінамі называлі насельніцтва Вялікага Княства Літоўскага. «Літвінам», напрыклад, для Кіркора быў Адам Міцкевіч: «Па нараджэнні ён належыць Беларускаму Палесся, але па выхаванні, на першых працах сваіх ён належыць Літве, якая ва ўспамінах усяго яго жыцця, ва ўсіх творчых зліваецца з Беларуссю». ... Ён, у прыватнасці, пісаў: «Ігнат Ходзька ў поўным сэнсе слова Літвін. Літва ў яго ва ўсім як жывая; з лёгкасцю і нейкай асаблівай сардэчнасцю ён малое жывым фарбамі хатняе жыццё, абрады, звычкі, або раптам уваскрашае ў памяці даўно мінулыя дзеі, паданні, паказвае гістарычныя асобы».

Такім чынам, «літвінства» заключалася не ў крыві ці этнічнай прыналежнасці, яно фармавалася ў сядомасці. Гісторыя служыла ў гэтай справе магутным інструментам... І невыпадкова, напэўна, на працягу ўсяго жыцця Кірко быў больш за ўсё схільны менавіта да гістарычных працаў. У выніку стандартныя даведнікі і адрас-календары ператварыліся ў найцікавейшыя выданні, куды ўваходзілі матэрыялы гістарычных, археалагічных, этнаграфічных даследаванняў.

...Кірко імкнуўся выйсці за межы вузкага кола аматараў даўніны і археалогіі і захапіць мінулым Літвы шырокую аўдыторыю».

Падтрытваў Уладзімір ПУЧЫНСКІ

Другі падзел Рэчы Паспалітай

3 мая 1791 года была зацверджана Канстытуцыя Рэчы Паспалітай (як вядома, другая ў свеце пасля Канстытуцыі ЗША). Яна змяняла форму праўлення Рэчы Паспалітай з абмежаванай манархіі на канстытуцыйную манархію і была адчайнай спробай захаваць існаванне дзяржавы, аслабленай нядаўнім падзелам земляў паміж Прусіяй, Аўстрыяй і Расіяй. Канстытуцыя мусіла паспрыяць развіццю Рэчы Паспалітай, яе з прыхільнасцю сустрэлі Англія, Францыя, Аўстрыя.

Толькі ў Расіі такая змена дзяржаўнага ладу выклікала занепакоенасць. Была створаная Таргавіцкая канфедэрацыя – саюз магнатаў Рэчы Паспалітай, якія выступалі супраць рэформаў і папрасілі Расію пра падтрымку. У 1792 годзе на тэрыторыю дзяржавы ўвайшлі расійскія войскі з загадам Кацярыны II «заяць як мага хутчэй і больш Княства Літоўскага». Бітвы адбываліся цягам трох месяцаў, з мая па ліпень. Калі параза Рэчы Паспалітай стала

відавочнай, кароль Станіслаў Аўгуст Панятоўскі загадаў спыніць баявыя дзеянні і па патрабаванні Кацярыны II далучыўся да Таргавіцкай канфедэрацыі. Канстытуцыя 1791 года была скасаваная.

У пачатку 1793 года на тэрыторыю Рэчы Паспалітай увайшла пруская армія, і 23 студзеня Расея і Прусія падпісалі акт аб другім падзеле дзяржавы. Прусія анексавала частку Мазовіі, Кракаўскага ваяводства, амаль усю Вялікую Польшчу, гарады Гданьск, Торунь. Расія далучыла цэнтральныя беларускія землі па лініі Друя-Пінск, а таксама ўкраінскія – усходнюю Валынь, Кіеўскае і Брацлаўскае ваяводства (ўсяго прыкладна 250 тысячаў квадратных кіламетраў).

У разадранай на часткі краіне выпяваў пратэст – блізілася паўстанне 1794 года.

Падтрымвала Ніна КАЗЛЕНА

«Тыпы Магілёўскай губерні»

Рэкамендацыі па арганізацыі і правядзенні

X Рэспубліканскага фестывалю-конкурсу фальклорнага мастацтва «Берагіня» 20-24 чэрвеня 2018 года

(Зацверджаныя Міністэрствам культуры 7 ліпеня 2017 г.)

Друкуецца ў скарачэнні

РЭСПУБЛІКАНСКІ
ФЭСТЫВАЛЬ
ФАЛЬКЛОРНАГА
МАСТАЦТВА

БЕРАГІНЯ

Фестываль грунтуецца на прынцыпах выяўлення, аднаўлення, трансляцыі і распаўсюджвання народнай культуры ва ўсіх яе традыцыйных лакальных працягненнях: народная харэаграфія, спеўнае і інструментальнае музычнае выказанніцтва, народная проза, народныя ўмельствы (ДПМ – дэкаратыўна-прыкладное мастацтва), а таксама даследаванне, вывучэнне і абагульненне фальклорнай практыкі *свайго краю*.

Фестываль скіраваны на далучэнне дзяцей, падлеткаў, навучэнскай і працоўнай моладзі, творчых суполак беларусаў замежжа да аўтэнтычных формаў народнага мастацтва Бацькаўшчыны шляхам *вуснага пераімання*.

Заключаныя мерапрыемствамі фестывалю ў рэгіёнах маюць быць раённымі, гарадскімі, абласнымі аглядамі, конкурсамі, прэзентацыямі, тэматычнымі канцэртамі, выстаўкамі, навукова-практычнымі канферэнцыямі і іншымі творчымі імпрэзамі, прысвечанымі традыцыйнай народнай творчасці, а таксама папулярызуючыя здабыткі народнай культуры ў друкаваных і электронных крыніцах.

Заключы этап X Рэспубліканскага фестывалю фальклорнага мастацтва «Берагіня» пройдзе ў г.п. Акцябрскай Гомельскай вобласці 20 – 24 чэрвеня 2018 г. з удзелам дзіцячых фальклорных калектываў, аўтэнтычных гуртоў, маладзёжных фальклорных ансамбляў, фальклорных калектываў беларусаў замежжа, салістаў і параў (дуэтаў) – выканаўцаў беларускіх народных танцаў, сямейных ансамбляў, гасцявых беларускіх, а таксама замежных фальклорных калектываў.

Складнікамі заключнага этапу фестывалю маюць быць наступныя мерапрыемствы:

- Прэс-канферэнцыя;
- Адкрыццё фестывалю;
- V Рэспубліканская навукова-практычная канферэнцыя «Традыцыйная культура і дзеці: праблемы этнавыявання»;
- VIII Рэспубліканскі турнір дзіцяча-моладзевых фальклорных калектываў;
- XIV Рэспубліканскі конкурс выканаўцаў беларускіх народных побытавых парных танцаў;
- Другі рэспубліканскі конкурс харэаграфічнай імпрывізацыі (салісты); *намінацыі* – «Жабка», «Мікіта», «Чобаты»;
- Агляд-прэзентацыя аўтэнтычных гуртоў;
- Прэзентацыя замежных і беларускіх гасцявых фальклорных калектываў;
- Другі рэспубліканскі конкурс апавадальнікаў народнай прозы «Несцерка»;
- Першае свята народнай харэаграфіі, музыкі і песні Рудабельскага краю «Рудабельскі баль»;
- «Берагіня» вандрующая (серыя канцэртаў удзельнікаў і гасцей фестывалю па шляху ў г.п. Акцябрскі: раёны Гомельскай, Магілёўскай, Мінскай, Брэсцкай абласцей);
- X Рэспубліканскае народнае свята «Рудабельскае Купалле»;
- X Рэспубліканскае свята народнай творчасці «Рудабельскі кірмаш»;
- Майстар-класы па традыцыйных відах і жанрах рэгіянальнай мастацкай культуры (танец, песня, проза, гульня, народныя рамёствы і інш.);
- Выстаўка фотакалекцыяў «Берагіневія раскрэсы»;
- Выстава партрэтаў носьбітаў беларускай аўтэнтыкі;
- Музейныя практыкі: «Берагіня» ў 20-гадовай прасторы»;
- Круглы стол: «Нацыянальны фес-

тываль «Берагіня»: погляд у заўтрашні дзень»;

- Відовішча-шэсце ўдзельнікаў фестывалю;
- Заклучны канцэрт. Узнагароджанне пераможцаў, удзельнікаў і гасцей фестывалю.

У рамках заключнага этапу фестывалю праводзіцца:

- Конкурс на лепшую даследчую працу пад дэвізам «Адвечнае» (фальклорны, этнаграфічны, краязнаўчы, радаводны кірункі; арганізатар – Дырэкцыя фестывалю пры падтрымцы Беларускага фонду культуры і «Краязнаўчай газеты»);
- Месячнік фальклорна-этнаграфічных фільмаў ва ўстановах культуры і мастацтваў краіны: 1-ы тыдзень чэрвеня – Магілёўская і Мінская вобласці; 2-і тыдзень чэрвеня – Брэсцкая і Віцебская вобласці, 3-і тыдзень – Гродзенская вобласць і г. Мінск, 4-ы тыдзень – Гомельская вобласць і Акцябрскі раён;
- Конкурс рэгіянальных фальклорна-этнаграфічных відэафільмаў пад дэвізам: «Традыцыя» (арганізатары – Дырэкцыя фестывалю і Галюўныя ўпраўленні ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі аблвыканкамаў);
- Выстаўка рэгіянальных фотакалекцыяў «Фэстываль «Берагіня» ў прасторы і часе» (арганізатары – галюўныя ўпраўленні ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі аблвыканкамаў);
- Гомельскі абласны пленэр драўлянай скульптуры ў культурнай прасторы г.п. Акцябрскі пад дэвізам: «Танец, Музыка, Рамёствы» (арганізатар – Галюўнае ўпраўленне ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Гомельскага аблвыканкама, ўпраўленне ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Акцябрскага райвыканкама);
- Пленэр выяўленчага мастацтва (з удзелам выкладчыкаў і студэнтаў кафедры ДПМ Белдзяржуніверсітэта культуры і мастацтваў, педагогаў студыі ДПМ Цэнтра дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі «Ветразь» г. Мінска»).

Удзельнікі заключнага тура фестывалю:

У заключным туры фестывалю прымаюць удзел ад кожнай вобласці і г. Мінска (разам з суправаджаючымі):

- аўтэнтычны гурт (да 16 чал.);
- сінкрэтычны дзіцяча-моладзёжны (школьны ўзрост) фальклорны калектыв установаў культуры (два мастацтваў) ці адукацыі (да 25 чал.);
- удзельнікі конкурсу беларускіх народных побытавых парных танцаў: па 3 пары ў кожнай узроставай катэгорыі: **A** (9 – 12 гадоў), **B** (13 – 16 гадоў), **V** (17 – 25 гадоў), **Г** (26 – 50 гадоў), **Д** (ад 51 года), **Е** – работнікі культуры і адукацыі розных узростаў (у тым ліку тыя, хто мае спецыяльную адукацыю).

На заключныя мерапрыемствы фестывалю могуць быць запрошаныя калектывы-госці.

Акцябрскаму раёну (як гаспадару фестывалю) надаецца права прадставіць на заключны рэспубліканскі тур фестывалю дадаткова па два дзіцяча-моладзёжныя фальклорныя калектывы, аўтэнтычныя гурты, па дзве танцавальныя пары ў кожнай з вышэй адзначаных узроставай катэгорыяў, дзве музычныя інструментальныя капэлы традыцыйнага складу.

Удзельнікі і госці фестывалю акрамя абавязковых выступленняў (агляды, конкурсы, канцэрты-прэзентацыі) прымаюць удзел у пазаконкурсных мера-

прыемствах: зводных канцэртах, выязжаюць з сольнымі праграмамі ва ўстановы культуры Акцябрскага і суседніх раёнаў Гомельскай, Магілёўскай, Мінскай абласцей.

Рэгламент выступленняў:

- не менш за 45 хвілінаў – сольныя выступленні (колькасць выступленняў вызначаюць арганізатары фестывалю);
 - выступленні ў сумесных імпрэзах – іх колькасць і працягласць каардынуюць арганізатары фестывалю.
- Абавязковай умовай удзелу ў заключным туры мае быць наяўнасць народных строяў мясцовай традыцыі ва ўсіх чальцоў дэлегацыі і прадстаўленне народных касцюмаў на ўсіх фестывальных мерапрыемствах.

Кожны калектыв-удзельнік заключнага тура фестывалю павінен мець у наяўнасці *штандар, дзяржаўны сцяг краіны, сцяг раёна (горада, вобласці)*, якія прадстаўляе.

Патрабаванні да мастацкіх праграмаў удзельнікаў фестывалю

Мастацкія праграмы ўдзельнікаў фестывалю фарміруюцца з узнёўленых і бытуючых у сваёй мясцовасці ўзораў каландарнага (вясна-лета) і сямейна-родавага (радзіны-вяселле) цыклаў, а таксама рознажанравых пазаабрадавых узораў (танец, песня, гульня, найгрыш, твор народнай прозы і інш.).

Прэзентацыйныя праграмы *гасцявых калектываў* не павінны перабольшваць 15 хвілінаў.

У праграме замежных гасцявых калектываў пажадана мець адзін твор з беларускага народнага рэпертуару (танец ці найгрыш або песня).

Выкананне аўтарскіх, апрацаваных ці стылізаваных твораў – не дазваляецца.

Умовы рэалізацыі мастацкіх праграмаў

VIII Рэспубліканскі турнір дзіцяча-моладзёжных фальклорных калектываў (школьны ўзрост) складаецца з наступных праграмаў і намінацый:

Праграма «Харэаграфічнае мастацтва» (да 18 хв.):

- *Намінацыі:* «Карагод»;
 - «Традыцыйны танец»;
 - «Кадрыля»;
 - «Імпрывізацыя» (да 3-х асобаў);
 - «Полька» (парна-гуртавая форма).
- Праграма «Музычнае мастацтва»
- Падпраграма **A**. «Інструментальнае выканальніцтва» (да 8 хвілінаў)
- Намінацыі:* «Ансамблевае выканальніцтва»; «Траіста музыка»; «Дуэт».

Падпраграма **B**. «Песенная творчасць» (да 9 хвілінаў)

- *Намінацыі:* «Ансамблевыя жаночыя спеы» (4-8 асобаў; Жніво, Вяселле); «Ансамблевыя мужчынскія спеы» (не менш 3-х чал.); «Ансамблевыя спеы мяшаным складам» (да 7 чал.).

Падпраграма **B**. Сольнае выканальніцтва*

- *Намінацыі:* «Песня абадавая»; «Найгрыш з прыпеўкамі»

* *Выканаўца твора, што не ўключаны ў іншыя праграмы.*

XIV Рэспубліканскі конкурс выканаўцаў беларускіх народных побытавых парных танцаў

Праводзіцца ў шасці узроставай катэгорыях.

Выканаўцы прадстаўляюць варыянты (з захаваннем мясцовага адметнага мастацкага стылю) праграмных танцаў:

Катэгорыя А: «Лявоніха», «Мікіта», «Полька імпрывізаваная», «Матылёк» («Бабачка»), «Падыспань», «Кракавія», «Пічкі», «Козачка» («Базар», «Какетка»)**.

Катэгорыя Б: «Лявоніха», «Мікіта», «Полька імпрывізаваная», «Грчанікі», «Васадула» («Ва саду лі»), «Мальвіна», «Гапак», «Матлёт», «Вальс», («Лысы»)**.

Катэгорыя В: «Лявоніха», «Мікіта», «Полька імпрывізаваная», «Месяц», «Абэрак», вальс «Златыя горы», «Барыня» (імпрывізаваная форма), полька «Верацяно», «Сто адзін» («Яблычка», «Ойра»)**.

Катэгорыя Г: «Лявоніха», «Полька імпрывізаваная», «Мікіта», «Лысы», «Ночка», полька «Верацяно», «Субота», вальс «Златыя горы», «Барыня» (імпрывізаваная форма) («Нарчанька», «Карабачка»)**.

Катэгорыя Д: «Лявоніха», «Мікіта», «Полька імпрывізаваная», «Вальс», «Шамяля» («Ойся»), «Ліцвін», «Лысы», «Барыня» (імпрывізаваная форма) («Ночка», «Каванька»)**.

Катэгорыя Е: «Лявоніха», «Мікіта», «Полька імпрывізаваная», «Каваль», «Гапак», «Абэрак», «Шамель», «Сто адзін», «Субота», «Вальс», «Барыня» (імпрывізаваная форма).

* *Пад час выканання танца «Мікіта» пакі (жэрдачкі ці прадметы хатняй гаспадаркі) памерам 1,6 – 1,9 м не павінны быць змацаваныя паміж сабой.*

** *Танцы, якія пазначаны ў дужках зоркачкамі (дадатковы рэпертуар), могуць быць прапанаваныя экспертамі для выканання ў абавязковай праграме.*

II Рэспубліканскі конкурс харэаграфічнай імпрывізацыі (салісты); намінацыі – «Жабка», «Мікіта», «Чобаты»

Конкурс праводзіцца ў чатырох узроставай катэгорыях:

1-я катэгорыя – 13 – 20 гадоў; 2-я катэгорыя – 21 – 40 гадоў; 3-я катэгорыя – 41 – 50 гадоў; 4-я катэгорыя – ад 51 года.

Выступленне танцавальнага параў і салістаў ацэньваецца па адкрытай (магчыма і па закрытай) 10-бальнай шкале.

Пры недастатковай колькасці параў (салістаў) ці іх перабольшванні ў пэўнай групе арганізатары конкурсу маюць права пераводзіць выканаўцаў у іншыя узроставай катэгорыі.

Заяўкі могуць падавацца як абласнымі і Мінскім гарадскім аркамтэтамі, а таксама і па ўласнай ініцыятыве жадаючых удзельнічаць у конкурсе (зацверджанне спіса удзельнікаў – пасля прагляду прадстаўленых відэамаатэрыялаў).

(Заканчэнне на стар. 6)

Рэкамендацыі па арганізацыі і правядзенні X Рэспубліканскага фестывалю-конкурсу фальклорнага мастацтва «Берагіня» 20-24 чэрвеня 2018 года

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 5)

II Рэспубліканскі конкурс апавадальнікаў народнай прозы «Несцерка» (заклучны тур у г.п. Акцябрска)

Умовы удзелу

У Другім рэспубліканскім конкурсе апавадальнікаў народнай прозы прымаюць удзел вучні 5 – 11 класаў агульнаадукацыйных школ, гімназій, калектываў устаноў культуры і мастацтваў, цэнтраў дадатковай адукацыі (катэгорыя А) і навучэнцы сярэдніх спецыяльных і студэнты вышэйшых навучальных устаноў, а таксама працоўная моладзь (да 25 гадоў; катэгорыя Б).

Кожная вобласць і г. Мінск прадстаўляюць па два чалавекі ў кожнай зросставай катэгорыі, Гомельская вобласць і Акцябрскі раён – дадаткова па два чалавекі адпаведна ў кожнай катэгорыі.

Праграма заключнага тура конкурсу складаецца з намінацый:

Катэгорыя А:

Намінацыі: «Казка», «Лічылка» (3), «Хуткамоўка» (3). Працягласць выступлення – да 6 хв.

Катэгорыя Б:

Намінацыі: «Казка» (ці любы твор на выбар: «Легенда», паданне, былічка, вусны-бывае расказ).

Намінацыя: «Імпровізацыя на заданую казкавую тэму».

(Заданне вызначаюць арганізатары конкурсу ў форме жараб'ёўкі – пад час рэгістрацыі)

Заданні складаюцца з своеасаблівых зачынаў, напрыклад:

- «Жылі дзед і баба. Баба ўмерла, а дзед застаўся адзін, і была ў яго дзевачка...»;
- «Жылі-былі дзед і баба. Было ў іх

тры сыны: два разумных, адзін дурачок...»;

• «Было гэта даўным-даўно, калі шчэ Бог хадзіў па зямлі...» і да т.п.).

• Далей выступаюцца спантанна стварае самастойны варыянт адной з вядомых беларускіх народных казак.

- Працягласць выступлення – да 7 хв.
- Крытэрыі ацэнкі:
- дасканаласць ведання сюжэта;
- захаванасць мясцовага дыялекту;
- мастацкая якасць узору;
- веданне разнастайных беларускіх казкавых сюжэтаў (для імпровізацыі на заданую казкавую тэму);
- майстэрства імпровізацыі.

Агляд-прэзентацыя аўтэнтычных фальклорных гуртоў

Гурты прэзентуюць (да 15 хв.) абрадавую дзею яснава-летняга ці сямейна-родавага цыкла з уключанымі ў яе песнямі, інструментальнай музыкай, танцамі, атрыбутыкай, моўным кампанентам (прыказкі, прымаўкі, прыгаворы, пажаданні і г.д), касцюмам.

Прэзентацыя замежных і беларускіх гасцявых фальклорных калектываў (працягласць выступлення калектыву – да 15 хв.)

Замежныя фальклорныя калектывы ўключаюць у свае прэзентацыйныя праграмы адзін твор беларускага народнага мастацтва (песня, танец, найгрыш – на выбар), а таксама рытуальны для ўдзелу ў X Рэспубліканскім народным свяце «Рудабельскае Купалле» адзін-два творы купальскага рэпертуару.

Беларускія гасцявыя фальклорныя калектывы акрамя прадстаўлення яскравых праграмаў, складзеных з рознажанравых узораў мясцовай традыцыі,

засвойваюць рэпертуар свята «Рудабельскае Купалле».

Замежныя калектывы суайчыннікаў удзельнічаюць у фестывалі на агульных умовах.

IX Рэспубліканскае народнае свята «Рудабельскае Купалле»

У IX Рэспубліканскім народным свяце «Рудабельскае Купалле» разам з месцічамі і турыстамі задзейнічаны ўсе творчыя калектывы – удзельнікі і госці фестывалю. Пад час свята выконваецца шэраг купальскіх песень сваёй мясцовасці, а таксама абавязковыя песні купальскага рэпертуару¹ фестывалю:

Завітанне вянку. Абход вёскі. Абход жыта. Абранне Купалінкі. Распальванне вогнішча. Карагоды вакол вогнішча. Спальванне ведзьмы. Пусканне вянку па вадзе.

Пад час Купалля калектывы прадстаўляюць: рэгіянальныя купальскія песні і праграму мясцовых танцаў, гульні (для сумеснага развучвання ў інтэрактыўнай танцавальна-гульнівай праграме).

Арганізацыйныя пытанні

Для разгляду пытання аб удзеле ў заключным туры фестывалю творчых групаў, танцавальных параў, салістаў, прадстаўляліся на адрас Рэспубліканскага аргкамітэта да 1 кастрычніка 2017 года неабходныя дакументы:

- анкета-заяўка;
- творчая інфармацыя аб калектыве і яго кіраўніку;

¹ Гл.: «Купальскі спеўнік» (уклад. Т. Пладунова). – Мінск, 2013.

- праграмы выступленняў у праграмах і намінацыях, падрыхтаваныя па форме;
- прыкладны спіс удзельнікаў дэлегацыі;

• якасныя мастацкія фотаздымкі памерам 10 x 15 см.: тры – зробленыя на фоне прыроды ці народнай архітэктуры ў працэсе выканання твора; па адным – у фармаце партрэта: калектыву, танцавальныя пары, штандар.

Фотаздымкі прадстаўляюцца ў электронным фармаце. Кожны фотаздымак павінен мець подпісы (назва ўстановы, калектыву, твора; прозвішчы і імя выканаўцаў, дата здымка).

• запіс конкурсных праграмаў і намінацый у выкананні: калектыву, танцавальных параў, салістаў – на лічбавых відэаносбітах.

Дакументы, прадстаўленыя не ў тэрмін ці не ў поўным аб'ёме, да разгляду не прымаюцца.

Дакументы дасылаюцца на адрас дырэкцыі фестывалю:

Адзел ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Акцябрскага райвыканкама; вул. Савецкая, 62, г.п. Акцябрскі, 247319, Гомельская вобласць. Кантактныя тэлефоны: (8-02357) 5-42-80, 5-17-82; mail: oktiabrskult@tut.by.

Дасланыя матэрыялы не вяртаюцца. Запрашэнне на ўдзел у заключным рэспубліканскім туры фестывалю на кіруюваецца Рэспубліканскім аргкамітэтам (ці дырэкцыяй) фестывалю ў рэгіёны пасля разгляду прадстаўленых у *поўным аб'ёме* дакументаў, відэаматэрыялаў і прыняцці рашэння (зацвярджэння спісу ўдзельнікаў).

Заявіцель на ўдзел у фестывалі прымае ўсе ўмовы дадзеных Рэкамендацый.

Акрэдытацыя СМІ завяршаецца 10 чэрвеня 2018 года.

Навуковае і мастацкае кіраўніцтва X Рэспубліканскім фестывалем-конкурсам фальклорнага мастацтва «Берагіня» ажыццяўляе аўтар праекта, навуковы і мастацкі кіраўнік фестывалю М.А. Козенка.

Аргкамітэт

На карысць неад Айчыны

Прышоў няк да мудраца чалавек і кажа: «О, мудрац! Навучы мяне адразу прыгажосць ад пачварнасці, ісціну ад хлусні, навучы мяне радавацца жыццю». Той падумаў і... навучыў чалавека танцаваць.

Прымаюся, калі сяджу ў зале, акунуўшыся ў магію танцаў пад час раённага конкурсу беларускага народнага танца «Ветразь», згадаю гэтую прыпавесць, а сам Мікола Козенка ўжо успрымаецца гэтым мудрацом, які здалей назіпаецца велізарны досвед ў галіне нацыянальнай этнаграфіі, мясцовага фальклору і цяпер шодра дэлеціца сваім скарбам. Мне падалося, што ўсё – і маляўнічасць касцюмаў, і стрыманая лірыка, і «забіцкая іскра», і заўзяты народнага танца, і гучанне традыцыйных музычных інструментаў – дазволіла нам, людзям рознага ўзросту і роду заняткаў, адчуць гарманічную сувязь з нашымі вытокамі, народнай творчасцю. Безумоўна, палітра эмоцыяў і думак у сувязі з гэтай падзеяй вельмі разнастайная.

Фальклор у цэлым і народны танец у прыватнасці справядліва разглядаюцца як скарбніца памяці, у агульна-этычным маштабе, маштабе асобнай мясцовасці альбо групы людзей. У ім канцэнтруюцца найлепшыя досведы, традыцыя. Але яе жа важна, каб фальклорная памяць не ператварылася выключна ў сховішча, у своеасаблівы мемарыял, а была непасрэдна ўключаная ў нашу рэчаіснасць, і тым самым ажыццяўлялася б перадача духоўных каштоўнасцяў з пакалення ў пакаленне. Дэманстрацыя менавіта гэтай узаемазвязі – фальклору як памяці традыцыі і як актуальнага дзеяння – адбывалася пад час выступу розных дэлеціц і маладзёжных калектываў.

Для мяне вядомае, што Мікола Аляксеевіч і яго па-

плечнікі навучылі дзяцей не столькі прыгожа рухацца пад музыку, колькі адчуваць танец, любіць яго як нешта роднае і блізкае, адчуваць у гэтай музыцы і рухах адгалоскі гісторыі сваёй сям'і, успамінаў бабуля і дзядуля. А гэта падмурак асобы ўжо не дзіцяці, а будучага грамадзяніна, умацаваны пачуццём патрыятызму. Сёння ўсё больш людзей усведамляюць неадпаведнасць сучаснага жыцця нормам традыцыйнай культуры, шукаюць выхад са становішча. Хаця вонкава культурнае жыццё нашага часу насычанае гучнымі падзеямі, унутрана яно перажывае глыбокі крызіс духоўнасці. Маём дэвальвацыю, этычных нормаў у грамадстве,

падмену адукацыі пустымі ведамі, знікненне адметнай народнай культуры Бацькаўшчыны, духоўнае збядненне, бескультур'е людзей ды іншае. Больш за тое, у сучасных умовах глабалізацыі з'яўляецца новая праблема – як захаваць сваю самабытную культуру, частку багацця духоўнага жыцця, не растварыцца ў глабалізаванай культуры. З улікам гэтых выклікаў пераацэніць падобныя конкурсы і мерапрыемствы, дзейнасць М. Козенкі і яго аднадумцаў па далучэнні дзяцей і моладзі да культуры народнага танца практычна немагчыма. Да таго ж кожны з нас, дарослых, разумее, што заняты ў танцавальным калектыве – гэта змястоўна, напоўнены вольны час, прычым – калектывны, які нясе каштоўны выхавальны зарад, выпрацоўвае нормы і каштоў-

насці сумеснага дзеяння. Іншымі словамі, у працэсе навучання дзіця, падлетка ці малады чалавек атрымлівае маральна-эстэтычнае выхаванне, засваенне культурна-гістарычнага досведу нашага народа, арыентацыю на сапраўднае духоўнае каштоўнасці і ўсё гэта – у працэсе арганізацыі арца-культуры.

І яшчэ пра адно. Мы шмат гаворым пра патрыятызм, шукаем яго фармулёўкі, падмацоўваем іх сваімі аргументамі. Для мяне патрыятызм – гэта, найперш, канкрэтнае дзеянне на карысць і для славы сваёй Айчыны. Дзейнасць М. Козенкі для мяне з'яўляецца ўзорам сапраўднага патрыятызму, годным пераймання. Кажуць, што танец – гэта душа народа, і я магу ўявіць, як складана зазірнуць у гэтую душу, як шмат цяжкасцяў даводзіцца пераадоўваць на шляху спасціжэння матэрыялу, яго асэнсавання, узнікнення ўласнай думкі і ўвасаблення яе разам з выканаўцамі. Нягледзячы ні на што, М. Козенка шукае тых музычна-пластычных матываў, што з'яўляюцца квінтэсенцыяй нацыянальнага ў харэаграфіі, штогод ініцыюе і праводзіць агляды, конкурсы, фестывалі, ажыццяўляе творчае кіраўніцтва шэрагам аматарскіх калектываў – насперак усім цяжкасцям і перашкодам.

Міхаіл СОБАЛЬ,
дырэктар міжнароднай
грамадскай дабрачыннай
арганізацыі «Надзея Экспрэс»

Фота: Намікі К. Мірзэвіч

Памяць аб прыкметах продкаў

У канцы 2017 года, з разбегі пачаўся, выйшлі дзве кніжкі пісьменніка Валера Санько: «Жыць – прыкметы вучыць» і «Сабака ў кватэры – сябра ці вораг. Што кажуць пра гэта народныя прыкметы».

У абедзвюх кніжках упершыню найбольш поўна прадстаўленая тая багатая плынь беларускага фальклору, якую гадамі многія не заўважалі, – прыкметы.

Аўтар вывучаў фальклор амаль паўстагоддзя. Збіраў доктар народнай медыцыны прыкметы ў старых людзей за дзесяцігоддзі паездкаў па Беларусі, у вёсках і мястэчках, бальніцах, вывудзіў з архіваў, старадаўняй літаратуры. А потым класіфікаваў іх па розных тэмах – гаралка, курава, лаянка, інтэрнэтныя за-

баўкі, наркатыкі, самазабойствы, адмова ад веры продкаў...

Прадстаўленыя кнігі выклікалі станоўчыя водгукі ў Лідскай раённай бібліятэцы. Цікава выказваліся пра іх бібліятэкары Тэразы Чайка, Галіна Курбыка, Святлана Ненартовіч ды іншыя. На згуртаванні лідскага літаратурнага аб'яднання «Суквецце» шмат уражанняў выказалі Станіслава Белгалалова, Ірына Маркевіч, Уладзімір Баско, Уладзімір Дронаў, Ларыса Кавалеўская. Падкрэслівалася, што прыкметы дзейнічаюць напрамую і не напрамую на розных людзей.

Малонак у дзім на Беларусі выглядае непрывабным. За год амаль 3 тыс. чалавек роўцаў спробы самагубства. Болей за сто дыхтоўных кватэраў гарыць з-за кур-

цоў. За шэсць месяцаў 2015 года больш як 7 тыс. чалавек атрымлівалі прышчэпкі супраць шаленства (70% з іх кантактавалі з сабакамі).

У кнізе «Жыць – прыкметы вучыць» у асобным раздзеле з нечаканага погляду разглядаецца паняцце календара. Большасць сучасных аўтараў б'юць у адзін зван: летазлічэнне – ад рымскіх календароў, календаў. Аўтар усё тлумачыць іначай.

Сонца адвекую ходзіць па коле, па калаліне. Даўнішнія жыхары планеты звалі яго Кола. Пасля Карачуна, у зівому халадэчу, калі Сонца нізенькае, нягройкае, прыходзіць на планету Каляды. У гэты дзень хоць на курыны шажок дзень пачынае прыбываць. З ледавага акалення, сну, мароз-

насці і снегу Каляда з навялічваным днём па коле ваколіль, безупынку валачэ большае кола – Сонца. Ад Каляды, Калядаў пайшлі календы, а не наадварот.

З нечаканых пазіцыяў аўтар гаворыць пра адну з найстаражытнейшых нацыяў – беларусаў (нашчадкаў этрускаў, венедаў, готаў,

арыйцаў). Сярод славянства па захаванасці фальклору беларуская нацыя першая. Беларус болей за ўсіх ідзе па шляху традыцыі, адданасці радзімнаму кутку. Асвятляла яму сцяжыны, памагло выцерпець нягоды захаванне прыкметы, развіццё прыкметы, следаванне прыкметам. Іх у беларуса шмат, аб чым і сведчаць кнігі В. Санько, дзе ўпершыню найбольш поўна прадстаўленая багатая плынь фальклору – прыкметы.

...Усе жыццё знаёму з кніжкамі. На вялікі жаль, надта многія з іх праз вочы і сэрца праходзяць неўзавет. Гэтыя ж проста так, на хвілінку-дзве, не адкрыеш. Мушці чытаць, думаць і чытаць. Даўняна пасабілае чалавек па чучу дапамогу і мець павяз са сваімі продкамі, народам.

Алена БЫСТРЫЦКАЯ, намеснік дырэктара Лідскай раённай бібліятэкі

Міфы і паданні ў творах беларускіх паэтаў

Уздоўж

3. Паводле паданняў – чалавек, здольны абарочвацца ў ваўка. 7. «Пясняр я, ...чарадзеі». З верша Максіма Танка «Вячэрняя люстра вады». 8. Беларуская багіня цнатлівасці. 10. Лекавая расліна, якая выкарыстоўвалася пры варажбе і як засцерагальны сродак ад удару маланкі. 11. Дарадчы орган пры патрыярху. 13. Народ, народнасць (перан., састар.). 16. Тое, што і дух. 17. Пушка, якая ў беларускай вуснапаэтычнай спадчыне прыраўноўваецца да чалавека, каня, змяі. 20. Нячысцік, які, паводле павер'яў, шкодзіць толькі грэшным людзям. 22. Казацкі афіцэрскі чын у царскай арміі. 27. «І вось яна, жыцця крыніца, // Сама багіня – ..., // Узыйшла на небе і маргнула». З паэмы Якуба Коласа «Новая зямля». 28. Беларуская багіня розуму, апякунка чалавека. 29. Ногі носяць, а ... кормяць (прык.). 30. Міфічны ўладар пачыць, гігант, зарослы па ўсім целам мухам.

Упоперак

1. Падношанае адзенне (разм.). 2. Беларускі язычнік галоўны добры бог зямлі, які ў час жніва з'яўляўся на нівах і дапамагаў жнеям. 3. Пераканан-

не ў існаванні звышнатуральных сілаў. 4. Дзвярняя зашчэпка. 5. Свяшчэнны бык у старажытных егіпціянаў. 6. «З чараўніцаю ... князь вара, // З чорнай сілаю дружбу вядзе». З верша Янкі Купалы «Песня-казка». 9. Горад, раённы цэнтр на Гродзеншчыне. 12. ..., або Хатнік, Гаспадар, Падпечнік. У беларускай міфалогіі дух хаты, які найбольш дагаджае тым, у каго лад у сям'і. 13. Вуснае апавяданне пра мінулае. 14. «Толькі ... пайшоў з балота, // Бы ўзбудзіўся вадзянік». З паэмы Якуба Коласа «Сымон-музыка». 15. «І зелле, і кветкі – то ўсё свіцязянік, – // Нас ... абярнуў у расліны». З балады А. Міцкевіча «Свіцязь». 18. Час – лепшы ..., але дрэнны касметолог (прык.). 19. Міфічны апякун палёў і лугоў, які ў народным уяўленні часам нагадваў працаўніка-хлебараба. 21. Свята беларускага народнага календара, звязанае з памянненнем продкаў; восенёўскія ... адзначаюцца 2 лістапада. 23. У старажытным Рыме – жрэц-прадракальнік. 24. Рэлігійная забарона на якое-небудзь слова, дзеянне, за парушэнне якой вінаваты караецца звышнатуральнымі сіламі. 25. Ззянне вакол галавы, цела, якое ўяўляецца як правая душа. 26. Месца, па якім сцякае вада.

Склаў Алег ЦЕЛЕШ

Калекцыянерам, і не толькі

Два адметныя будынкі

З нагоды 25-годдзя усталявання дыпламатычных стасункаў між Рэспублікай Беларусь і Рэспублікай Індыяй выйшла адмысловае марка № 1212, на якой змешчаны Дзяржаўныя Гербы дзвюх дзяржаваў. Праект падрыхтаваны ў супрацоўніцтве з Пасольствам Рэспублікі Беларусь у Рэспубліцы Індыя.

Дызайн выпуску стварыла Таццяна Кузняцова. Памер маркі 40x28 мм, наклад 60 тыс. асобнікаў. У аркушы 6 марак і адзін купон (на ім выяўлены адметныя архітэктурныя лабудовы ў Мінску і Нью-Дэлі: Нацыянальная бібліятэка Беларусі і Храм Лотаса – храм абшчыны веры бахай).

У дзень выхад маркі ў абарачэнне спецыяльнае гашэнне на канверце «Першы дзень» (дызайн Т. Кузняцовай) прайшло ў аддзяленні паштовай сувязі № 1 Мінска і ў Нью-Дэлі.

Дуга Струвэ на тэрыторыі Беларусі

Беларуская пошта выдала блок з маркай, прысвечаны Геадэзічнай дуге Струвэ. Праект ажыццэўлены сумесна з Дзяржаўным камітэтам па маёмасці Рэспублікі Беларусь.

Нагадаем, што ўнікальны помнік навукі і тэхнікі XIX ст. быў створаны для вызначэння памеру і формы Зямлі. Ён аб'ядноўвае дзесяць краінаў. Дуга складаецца з 256 геадэзічных пунктаў (уяўлялі сабой закладзеныя ў зямлю каменныя кубы з даўжынёю рабра 2 м), што былі ўсталяваныя з 1816 па 1855 г. Працягласць больш за 2820 км. Імя атрымала ў гонар свайго стваральніка – вядомага расійскага астранома і геадэзіста Васіля Струвэ. Непасрэдна палявымі даследаваннямі займаўся вайсковы геадэзіст генерал Карл Тэнэр. Пад ягоным кіраўніцтвам у геадэзічных працах браў удзел навуковец, геадэзіст і тапограф Іосіф Ходзька, які праводзіў трыягуляцыйныя працы на захадзе Латвіі, у Літве, у Гродзенскай і Мінскай губернях. З 31 пункта, закладзенага на тэрыторыі Беларусі, сучасныя беларускія геадэзісты выявілі і аднавілі 19. У 2005 г. 34 пункты Геадэзічнай дугі Струвэ ўключаны ў Спіс аб'ектаў сусветнай спадчыны ЮНЕСКА, 5 з іх размешчаны ў Беларусі.

На марцы № 1213 паказаны схема размяшчэння пунктаў дугі на тэрыторыі Беларусі, выява знака на месцы аднаго з пунктаў і партрэт І. Ходзькі. На палях блока № 126 змешчаны партрэты В. Струвэ і К. Тэнера. Ды-

зайн выпуску выканал Яўгенія Бядонік. Памер блока 73x86 мм, маркі – 40x56 мм. Наклад блока 12 тыс. асобнікаў.

У дзень выпуску паштовага блока ў абарачэнне ў аддзяленні паштовай сувязі № 3 Ашмянскай праводзілася спецыяльнае гашэнне на канверце «Першы дзень» (іх дызайн распрацавала Я. Бядонік).

Дзякуем за дапамогу ў падрыхтоўцы матэрыялаў рубрыкі «Працоўнікам выдавецкага цэнтру «Марка» РУП паштовай сувязі «Белпошта»

Кацярына МЯШКОВА

Птушка Шчасця

Ад лэтазлічэння быў Шчодрык каторы,
Не ведала я, але цудаў чакала,
Сачыла, як першыя месцяца зоры,
І птушкаю лёгкай цябе пільнавала.

Нястрыманы шчасцем твоей голас пачула:
— Ты ведаеш, што да цябе прывязу я?
Адно бездакорную птушку хачу я
Назваць разам нашай, жыхарку лясную.

З вядомаю птушкай, што шчасце даруе,
Яна ў дысанансе — ні жораў, ні пава.
Яе ўратаваў ад бяды найдалу —
І ў мех разам з ветрам ад крылаў рухавых.

Быў шчодры Шчадрэц на святочныя дзеі:
Пярэстая птушка са снежнай дарогі
На нас вірлавока-цікайна глядзела,
Як ястраб глядзіць маляды, даўжанаго.

Абходжвалі мы з хваляваннем няспынным
Сваю вяўнічую шчасця вястунку
За ланку з кіпцамі абарой да скрыні
На ноч прывазалі ў часовым прытулку.

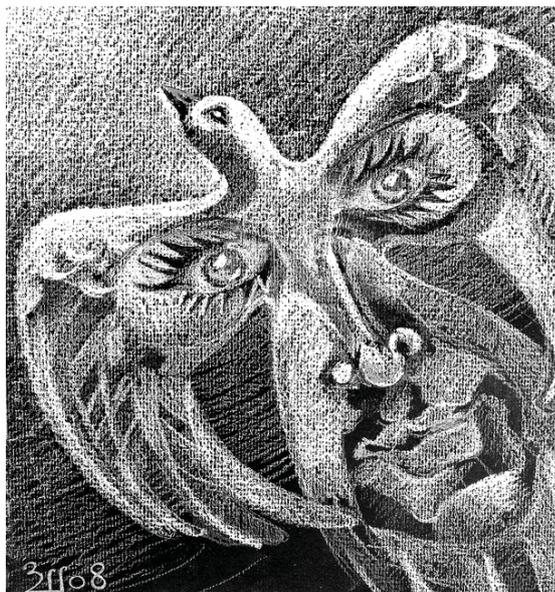
Я ўранцы ўзнялася вітаць госцю лёсу
І крыкам яна абавалася немым
Птушынага сэрца, а мне падалося,
Што шчасце яна дакляруе таемна.

Ты думаў пра птушку амаль штоховілінна,
Яе кальцаваць і сініць ты збіраўся,
Як тую міфічную з даўніх былінай,
І ў доме настрой шчасця асталаваўся.

Пад вечар наважыўся выпусціць птушку
Мой любі, які рамантычны да болю.
Азяблыя слёзы мае сярэд пучы
Не бачыла птушка — ляцела на волю.

Адказы на крыжаванку, змешчаную ў №2

Уздоўж: 2. Год. 3. Чарка. 5. Ураджай.
6. Альпініст. 8. Сад. 9. Дым. 10. Ёлка. 11. Шувс.
12. Паварот. 16. Карагод. 17. Сто.
Упоперак: 1. Попрадкаі. 3. Чарнь. 4. Акапі.
6. Аладкі. 7. Трыбух. 13. Ара. 14. Абарот.
15. Ого.

Зоя Шук. «Да святла»

Малая краязнаўчая энцыклапедыя

(Пачатак у №1 за 2003 год)

ПАРТРЭТ (працяг артыкула). Паводле колькасці персанажаў падзяляюцца на індывідуальныя, парныя, групавыя; спецыфічны від партрэта — аўтапартрэт. З старажытнасці вядомыя партрэтныя мініяцюры, партрэт на медалях і манетах, а таксама гемы. У мастацкай практыцы партрэт часта спалучаецца з інш. жанрамі. Вылучаюць партрэт-карціну, дзе партрэтаваны паказаны ў сюжэтай і сэнсавай узамасуваці з прадметным, прыродным або архітэктурным асяроддзем і інш. людзьмі (групавы партрэт-карціна); партрэт-тып, збіральны вобраз, структурна блізкі да партрэта. У многіх партрэтах разам з адлюстраваннем характэрных, індывідуальных рысаў асабаў перадаюцца важныя грамадскія з'явы ў складаным перапляценні супярэчнасцяў.

Партрэт вядомы з глыбокай старажытнасці. Першыя найбольш значныя ўзоры трапляюцца ў скульптуры Старажытнага Егіпта, краінаў Старажытнага Усходу. Значныя помнікі сусветнага мастацтва — скульптурныя партрэты філосафаў, паэтаў, грамадскіх дзеячаў, створаныя ў Старажытных Грэцыі і Рыме. У мастацтве сярэднявечча партрэт нярэдка быў часткай царкоўнага архітэктурна-мастацкага ансамбля, вылучаўся імперанальнасцю; часам рысы канкрэтныя асабаў надавалі выявам святых. Індывідуалізацыяй вылучаліся надмагільныя партрэты. Значны этап у развіцці партрэта — мастацтва Адраджэння ў Італіі, Францыі, Нідэрландах, Германіі. Узнікненне і зацвярджэнне новага рэалістычнага партрэта ў XVIII ст. звязана з гуманістычнымі ідэаламі эпохі Асветніцтва. Істотна паўплі-

валі на развіццё партрэта канца XIX — пачатку XX ст. адкрыцці майстроў імпрэсіянізму і блізкіх да іх мастакоў Э. Манэ, А. Рэнуара, Э. Дэга, А. Радэна. Прыкметны ўплыў на развіццё сусветнага партрэтнага мастацтва зрабіла творчасць П. Сезана, В. ван Гога. Своеасабліва адбіўся на мастацкай мове партрэта таго часу стыль мадэрн. Складаныя і супярэчлівыя тэндэнцыі развіцця мастацтва XX ст. выявіліся і

ў партрэце. Разам з развіццём рэалістычнага партрэта на глебе мадэрнізму ўзнікаюць творы, пазбаўленыя партрэтнай спецыфікі, што наўмысна дэфармуюць чалавечае аблічча, часам зводзяць адлюстраванне мадэлі да ўмоўнай, адцягненай схемы (напр., абстрактнае мастацтва).

На тэрыторыі Беларусі адна з найбольш старажытных партрэтных выяваў — багушэвіцкая статуэтка (2-я палова 1-га тысячагоддзя да н.э.). Спраба партрэтнай характарыстыкі ёсць у размалёўках Спаса-Ефрасіннеўскай царквы ў Полацку (XII ст.), а таксама размалёўках беларускіх мастакоў у храмах Польшчы (XIII — XIV стст.). З літаратурных крыніцаў вядомы станковы партрэт XIV ст. (партрэты караля Ягайлы працы Якуба Венжыка, канец XIV ст.; вялікага князя Аляксандра, прыкладна 1493 г.). Графічны партрэт узнік у пачатку XVI ст. (граўюрны партрэт Ф. Скарыны, змешчаны ў выдадзенай ім Бібліі, 1517 — 1519 гг.), скульптурны — у сярэдзіне XVI ст. (надмагіллі А. Гаштольда, 1540, і П. Гальшанскага, сярэдзіна XVI ст.; абодва ў Віленскім кафедральным саборы). З 1545 г. вядомыя партрэтныя медалі Віленскага манетнага двара. З сярэдзіны XVI і цягам XVII ст. складваўся жывапісны партрэт — адзіночны, парны і групавы (Б. Радзівіл, 1550; Кацярыны Слуцкай, 1580; Кацярыны Астрожскай, прыкладна 1597; К. Хадкевіча, 1620; інш.). Пад уплывам заходнеўрапейскай мастакоў, якія працавалі на тэрыторыі Беларусі, тут з'явіліся парадны партрэт, партрэт рыцарскага тыпу (партрэт невядомага ў латах, 2-я чвэрць XVII ст.), партрэт тыпу вучонага (партрэт прафесара старажытных усходніх моваў М. Квіена, 2-я палова XVIII ст.).

Адначасова з еўрапейскімі формамі партрэта развіваліся характэрныя для Беларусі партрэт сармацкі, партрэт пашавальны, партрэт данатарскі. У традыцыйных Адраджэння выкананы партрэт Ю. Радзівіла (2-я палова XVI ст.), К. і М. Радзівіл (І. Шрэтар, 1646), мітрапаліта І. Солтана (апошняя чвэрць XVI ст.), А. Алеўкі (канец XVI ст.), Л.С. Радзівіл (1-я палова

І. Аляшкевіч. Партрэт Леона Сапегі (1827 г.)

XVII ст.), А.К. Завішы (1676). Уплыў мастацтва маньерызму адметны ў партрэце Е. Радзівіла (1590). У складаных умовах развіваліся партрэтны жывапіс XVII — XVIII стст. У ім адметны ўплыў мастацтва Фландрыі, Нідэрландаў, Францыі, рускай парсуны, твораў беларускай іканапіснай школы. Рысы стылю барока адчуваюцца ў партрэтах Я. Радзівіла (1650-я гг.), А. Астрожскага (1660 — 1670-я гг.), М.К. Агінскага (пасля 1754-га), Софіі Даратэі (2-я чвэрць XVIII ст.). У графіцы сярод найбольш значных — партрэт В. Цяпінскага (1576), творы Л. Тарасевіча (партрэты Б. Корвіна-Гансёўскага і ашмянскага прыстольніка Г. Зямлі, 1690-я гг.), Г. Ляйбавіча (партрэт Вайшунда І Хрысціяна, XVII ст.). Партрэты стваралі таксама А. Тарасевіч, І. Шчырскі, Л. Кршчановіч і інш. У XVII — XVIII стст. пашырыўся скульптурны партрэт — мадунянтальна-мемарыяльны (надмагілле) і станковы; партрэт на медалях — рэльефы Р. Слізена, партрэты А. Міцкевіча, Г. Жаваскуга, усё канца XVIII — пачатку XIX ст. (Працяг будзе)

А. Тарасевіч. Партрэт ашмянскага прыстольніка Георгія Зямлі. Медзьярыт (1690-я гг.)